

LAGRÅDET

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2004-03-05

Närvarande: f.d. justitierådet Lars K Beckman, f.d. justitierådet Inger Nyström och regeringsrådet Bengt-Åke Nilsson.

Enligt en lagrådsremiss den 12 februari 2004 (Näringsdepartementet) har regeringen beslutat inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om arbetstagarinflytande i europabolag,
2. lag om ändring i lagen (1987:1245) om styrelserepresentation för de privatanställda,
3. lag om ändring i lagen (1996:359) om europeiska företagsråd.

Förslagen har inför Lagrådet föredragits av hovrättsassessorn Anette Bergene.

Förslagen föranleder följande yttrande av Lagrådet

Förslaget till lag om arbetstagarinflytande i europabolag

Rådets direktiv 2001/86/EG om arbetstagarinflytande i europabolag som bildats enligt rådets förordning (EG) nr 2157/2001 om stadga för europabolag utgör ett komplement till förordningens bestämmelser. Det nära sambandet mellan förordningen och direktivet framgår av ömsesidiga hänvisningar. Främst är att märka bestämmelserna i artikel 12 i förordningen om att hinder för ett europabolags registrering föreligger om reglerna i direktivet inte iakttagits.

Det remitterade förslaget till lag om arbetstagarinflytande i europabolag utgör en svensk transformering av direktivet. Den omfattar en rad detaljregleringar som i många fall måste ses som rena överföringar av direktivets inte helt lättillgängliga artiklar och punkter och som kan sägas illustrera de svårigheter som ofta är förenade med en sådan överföring av gemenskapsbestämmelser till svensk rätt. I viss mån kan dessa svårigheter bero på att den svenska versionen av direktivet inte framstår som helt klar och otvetydig.

Det är i vissa fall tveksamt i vad mån lagförslaget har samma innebörd som den grundläggande europatexten. Mot denna bakgrund framstår det som nödvändigt att vid utformningen av den svenska lagen hänsyn tas till vad som av andra tillgängliga versioner kan utläsas om syftet med gemenskapsregleringen. Lagrådet återkommer till några frågor av detta slag.

8 §

Paragrafen avhandlar huvudregeln för arbetstagarnas tilldelning av ordinarie platser i förhandlingsdelegationen. Den motsvarar artikel 3.2 a i. Den svenska versionen av denna punkt ger ingen ledning för hur tilldelningen skall ske. Av de franska, engelska och tyska versionerna kan däremot dras slutsatsen, att arbetstagarna i en och samma stat skall tilldelas en plats i förhandlingsorganet för varje tiondel eller del av en tiondel som de utgör av samtliga arbetstagare i de deltagande bolagen. Det är också den tolkning av direktivets mening som gjorts i den föreslagna svenska lagtexten och som närmare utvecklats i den allmänna motiveringen.

För att göra den föreslagna bestämmelsen klarare föreslås några justeringar så att texten får följande lydelse:

”Arbetstagarna i de deltagande bolagen, berörda dotterbolagen och berörda filialerna i *varje* EES-stat skall tilldelas en ordinarie plats i förhandlingsdelegationen för varje hel eller påbörjad tiondel som de *tillsammans* utgör av samtliga arbetstagare i de deltagande bolagen, berörda dotterbolagen och berörda filialerna i samtliga EES-stater.”

10 §

Bestämmelsen saknar förebild i direktivet. Även om motsvarande bestämmelse kommer att införas i andra EES-staters regelverk torde den vara ägnad att skapa problem inte minst med beaktande av den korta tid som står förhandlingsdelegationen till buds.

23 §

Enligt denna bestämmelse får förhandlingsdelegationen biträdas av experter. Dessa får på förhandlingsdelegationens begäran närvara vid förhandlingarna med de deltagande bolagen.

Det krävs alltså endast en begäran från förhandlingsdelegationen. Några villkor för experternas närvaro har inte uppställts.

Enligt artikel 3.5 i direktivet får experterna på begäran närvara vid förhandlingarna när detta är lämpligt för att främja enhetlighet och konsekvens på europeisk nivå. Även om de deltagande bolagen i det enskilda fallet ofta torde anse att sådan lämplighet är för handen, måste ifrågasättas att detta krav utelämnats i den svenska bestämmelsen.

27 §

Bestämmelsen behandlar förhandlingsdelegationens kostnader. I den motsvarande regeln i direktivet, artikel 3.7, anges endast, att alla kostnader i samband med det särskilda förhandlingsorganets verksamhet och allmänt i samband med förhandlingar skall bäras av bolagen. Den svenska bestämmelsen är mer detaljerad och slår fast dels att även kostnaderna för förhandlingsdelegationens bildande skall bäras av bolagen, dels att fråga därvid är om ett solidariskt ansvar, dels ock att kostnader skall ersättas i den utsträckning de är skäliga. Direktivets text och innehåll synes väl avvägda och smidigare från tillämpningssynpunkt. Det framstår som rimligt att detta innehåll kommer att återfinnas i andra berörda länders lagstiftning.

Lagrådet förordar att den föreslagna paragrafen ersätts med en text motsvarande artikel 3.7 första stycket i direktivet.

33 §

I syfte att förtydliga paragrafens innehåll föreslår Lagrådet följande lydelse:

”Bestämmelserna om medverkan i 54-63 §§ skall tillämpas om parterna är överens om det.

Även i fall som avses i 32 § b skall bestämmelserna om medverkan i 54-63 §§ tillämpas när ett europabolag bildas genom

a) ombildning,

- om arbetstagarna hade rätt till medverkan i bolaget före ombildningen till europabolag,

b) fusion,

- om minst tjugofem procent av arbetstagarna i de deltagande bolagen hade rätt till medverkan, eller
- om arbetstagarna i något av de deltagande bolagen, även om de utgjorde en mindre andel än tjugofem procent av arbetstagarna i dessa bolag, hade rätt till medverkan och förhandlingsdelegationen beslutar att arbetstagarna skall ha rätt till medverkan i europabolaget,

c) att ett holdingbolag eller ett dotterbolag bildas

- om minst femtio procent av arbetstagarna i de deltagande bolagen hade rätt till medverkan, eller
- om arbetstagarna i något av de deltagande bolagen, även om de utgjorde en mindre andel än femtio procent av arbetstagarna i dessa bolag, hade rätt till medverkan och förhandlingsdelegationen beslutar att arbetstagarna skall ha rätt till medverkan i europabolaget.”

35 §

De av Lagrådet föreslagna justeringarna i 8 § bör på där anförda skäl göras även i denna paragraf.

40 §

Lagrådet noterar att den representativitet som detaljregleras i bestämmelsen torde få betydelse endast då arbetstagarrådet efter beslut om inledande eller återupptagande av avtalsförhandlingar skall utgöra förhandlingsdelegation. Detta bör anmärkas i författningskommentaren.

43 §

Paragrafen har i sak samma lydelse som den svenska versionen av direktivet. Arbetstagarrådet består i princip aldrig av färre än tio ledamöter. Några svårigheter att bland dessa utse ett arbetsutskott om tre ledamöter kan inte finnas och bestämmelsen är därmed svår att förstå. En jämförelse med de franska, engelska och tyska versionerna av direktivet klargör emellertid att syftet med referensbestämmelsen i fråga är att, om arbetstagarnas representationsorgan på grund av de regler som gäller för utseendet av detsamma kommer att omfatta ett stort antal ledamöter, det är berättigat att, rimligen av praktiska skäl, utse en mindre och därmed från arbetssynpunkt mer lätthanterlig grupp. En mer adekvat lokution än bestämmelsens "medger" är i så fall "kräver", "motiverar" eller "gör det lämpligt".

44 §

Enligt 44 § har arbetstagarrådet rätt till information från och samråd med europabolaget i frågor som

- rör europabolaget
- rör dotterbolag eller filialer belägna i en annan EES-stat än den där europabolaget har sitt säte, eller
- faller utanför beslutsbefogenheterna för de beslutsfattande organen i någon enskild EES-stat.

Paragrafens lydelse i strecksatserna överensstämmer i väsentliga delar ordagrant med direktivets referensbestämmelse del 2 a.

Vilka frågor som avses i tredje strecksatsen och vilka beslutsfattande organ som det där är fråga om framgår inte av lagmotiven. Inte heller har detta kunnat utrönas under föredragningen. Lagrådet förutsätter att innebörden av bestämmelsen klargörs under den fortsatta bered-

ningen av lagstiftningsärendet. I annat fall bör bestämmelsen i denna del utgå.

53 §

Även i denna bestämmelse anges att kostnader skall ersättas i den utsträckning de är skäligen, vilket innebär en inskränkning i förhållande till motsvarande reglering i referensbestämmelserna, del 2 h.

På i princip samma skäl som anförs vid 27 § förordar Lagrådet att paragrafen ges följande, med sagda bestämmelse närmare överensstämmande lydelse:

”Erforderliga kostnader för att ledamöterna i arbetstagarrådet och arbetsutskottet skall kunna utföra sina uppgifter på lämpligt sätt skall bäras av europabolaget.”

56 §

Innehållet i den föreslagna paragrafen avviker från det sammanhang i vilket den placerats. Motsvarande bestämmelse återfinns i direktivet, artikel 7. 2 sista stycket. Det har emellertid där överlämnats åt medlemsstaterna att fastställa bestämmelser som skall tillämpas om förhandlingsorganet inte har beslutat vilken form av medverkan som skall gälla. Den i andra stycket föreslagna bestämmelsen är svårbegriplig bl.a. av det skälet att där talas om de deltagande bolagen och inte om det dåmera bildade europabolaget. Lagrådet saknar underlag för att utforma en ändamålsenlig lydelse av paragrafen.

64 §

Paragrafen innebär att arbetstagarnas förhandlingsdelegation och ett arbetstagarråd skall vara juridiska personer. Motsvarande bestäm-

melser finns i 36 § lagen (1996:359) om europeiska företagsråd. Vad bestämmelserna närmare innebär har emellertid inte belysts vid tillkomsten av den bestämmelsen och inte heller i den nu aktuella remissen. Vid remissbehandlingen har Uppsala universitet bl.a. anfört att det är en på lag grundad rättslig nyskapelse som inte kan inordnas under någon av de i svensk associationsrätt tidigare kända formerna av sammanslutningar och att det därför synes vara oklart vilka utfyllnadsregler som skall tillämpas i olika situationer.

Lagrådet anser det angeläget att behovet av den föreslagna konstruktionen samt dess konsekvenser ytterligare belyses under den fortsatta beredningen av lagstiftningsärendet.

65 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om skydd för arbetstagarrepresentanter. I föreslagen lydelse överensstämmer paragrafen med 37 § lagen om europeiska företagsråd utom såtillvida att orden "arbetstagarrepresentanter som är anställda i Sverige" i den lagen i det remitterade förslaget ändrats till "arbetstagarrepresentanter som vanligtvis utför sitt arbete i Sverige". Som skäl för denna avvikelse har vid föredragningen angetts att bestämmelserna skall omfatta även den som utan att vara anställd i Sverige vanligtvis arbetar i Sverige vid en filial exempelvis till ett tyskt bolag.

Lagrådet har ingen erinran mot det remitterade förslaget men anser att motsvarande ändring bör göras i 37 § lagen om europeiska företagsråd.

66 §

Enligt 66 § första stycket i det remitterade förslaget får de deltagande bolagen eller europabolaget besluta om tystnadsplikt för ledamöter i förhandlingsdelegationen eller arbetstagarrådet samt för de experter som biträder dessa organ, om det är nödvändigt med hänsyn till bolagets bästa. Under samma förutsättning får europabolaget besluta om tystnadsplikt även för övriga arbetstagarrepresentanter som fullgör uppgifter inom ett informations- och samrådsförfarande enligt lagen. Enligt paragrafens andra stycke får mottagaren av informationen, trots tystnadsplikten, föra information vidare till andra ledamöter i samma organ och dess experter. Detta gäller under förutsättning att den som för informationen vidare underrättar mottagaren om tystnadsplikten. I sådana fall gäller tystnadsplikten även för mottagaren.

Bestämmelserna har sin grund i artikel 8.1 i direktivet. Vidare finns motsvarande bestämmelser i 38 § lagen om europeiska företagsråd.

Vid en jämförelse med motsvarande reglering i lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet (MBL) kan konstateras att arbetsgivaren där inte getts rätt att ensidigt besluta om tystnadsplikt. Om parterna inte kan enas kan arbetsgivaren vid domstol väcka talan om tystnadsplikt. Domstolen skall förordna om tystnadsplikt, i den mån det kan antas att det annars skulle föreligga risk för väsentlig skada för part eller annan. (Motiven för den valda lösningen är redovisade i prop. 1975/76:105 bil. 1 s. 238.)

Enligt Lagrådets mening hade det varit en fördel med en enhetlig utformning av här aktuella bestämmelser om tystnadsplikt, vilka gäller i förhållandet mellan arbetsgivare och arbetstagarrepresentanter i olika organ för medverkan. De skäl som anförs i prop. 1995/96:163 om europeiska företagsråd (s. 51) för en lösning mot-

svarande den i det remitterade förslaget kan emellertid fortfarande äga giltighet. Därtill kommer att förslaget i remissen får anses överensstämma närmare med direktivets text än vad motsvarande bestämmelser i MBL gör. Mot denna bakgrund finner Lagrådet ej skäl till erinran mot det remitterade förslaget i detta avseende.

Enligt artikel 8.1 i direktivet skall medlemsstaterna fastställa att ledamöterna i det särskilda förhandlingsorganet eller i representationsorganet samt de experter som biträder dem inte skall ha rätt att röja någon information som de fått i förtroende. Detsamma skall gälla för arbetstagarrepresentanter inom ramen för ett informations- och samrådsförfarande. Denna förpliktelse skall, enligt tredje stycket i nämnda bestämmelse, fortsätta att gälla även efter utgången av mandatperioden för de personer som avses, oavsett var de befinner sig.

Lagrådet kan inte finna att det sekretesskydd som avses i tredje stycket har någon motsvarighet i det remitterade förslaget.

68 §

Enligt det remitterade förslaget skall den som bryter mot lagen eller mot ett avtal enligt lagen ersätta uppkommen skada i enlighet med vissa angivna bestämmelser i MBL.

Enligt Lagrådets mening kan det ifrågasättas om den nämnda bestämmelsen om skadeståndsskyldighet, som avsikten uppgetts vara, omfattar även brott mot sådan tystnadsplikt som europabolaget eller de deltagande bolagen får besluta om enligt 66 § (jfr 54 och 56 §§ MBL).

Lagrådet förordar därför att tillämpningsområdet för skadeståndspåföljd förtydligas genom att 68 §, inledningsvis, ges följande lydelse:

”Den som bryter mot denna lag, mot avtal enligt lagen eller mot tystnadsplikt som avses i denna lag skall ersätta uppkommen skada”...

Övriga lagförslag

Lagrådet lämnar förslagen utan erinran.